

# LELKIPÁSZTOR

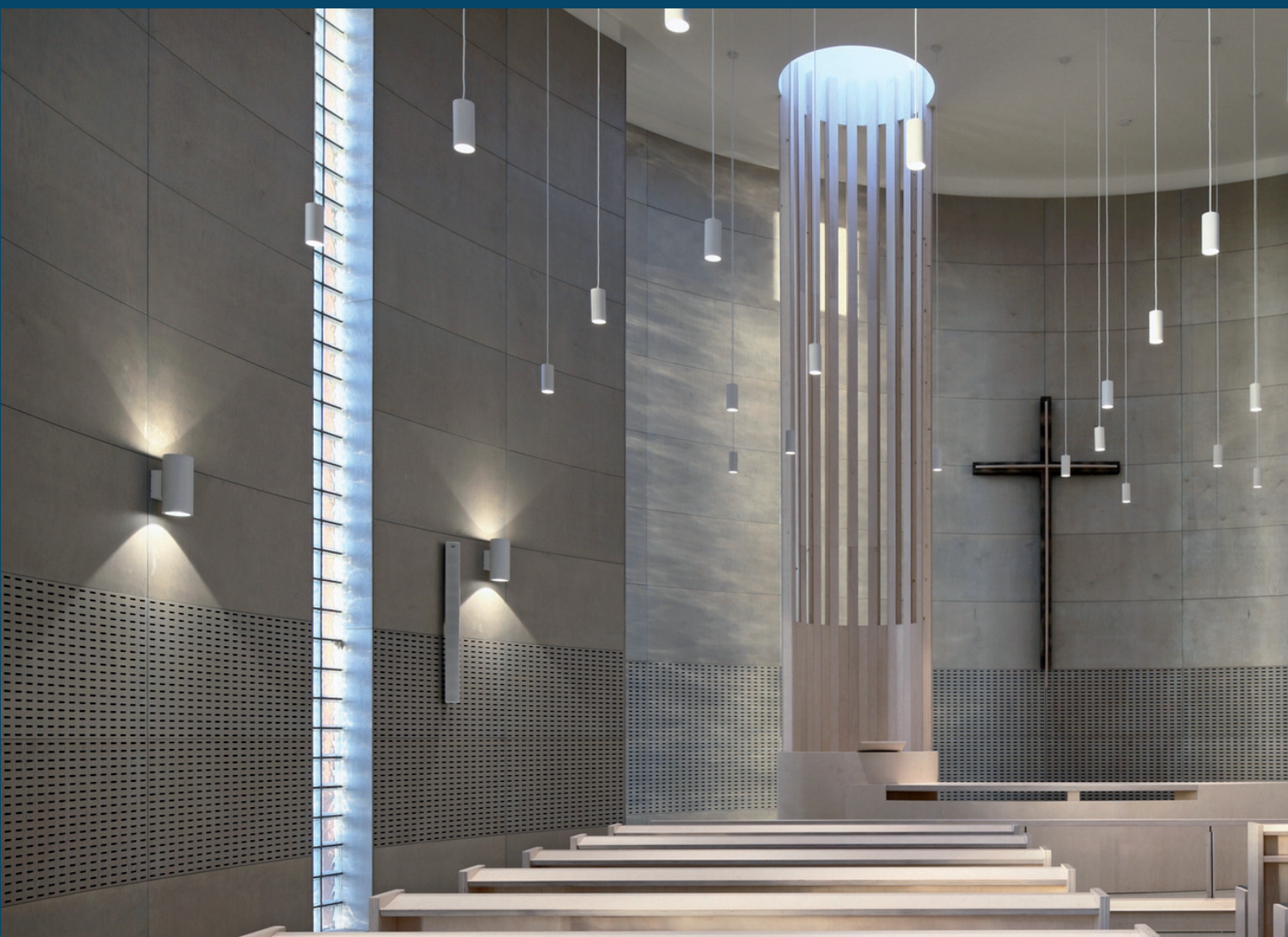
EVANGÉLIKUS TEOLÓGIAI SZAKFOLYÓIRAT

Horváth Orsolya \ Hármass valóság szerkezet Luthernél. A lelkészek  
szolgálatba állítása (1523) című irat alapján

Csermely Péter \ Az evangélikus szerzetesi közösségek. A tanítványi lét  
megélésének lehetséges formái az evangélikus egyházban

Blázy Árpád \ Újra az Eucharisztia kezdeteiről – különös tekintettel Jusztinoszra. I. rész

Erdélyi Csaba \ Kereszténység a börtönviszonyok között. Pasztorációs lehetőségek  
a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben



# Kedves Olvasó!

Horváth Orsolya tanulmányában Luther Márton *Hogyan kell beiktatni az egyház szolgálóit? A csehországi Prága nagytekintélyű városi tanácsának!* című könyvecskéjét vizsgálva a történeti és egyházszerkezeti kérdések mögé igyekszik hatolni, hogy felmutassa benne Luther ontológiáját, amelyre a reformátor Krisztus-középpontú gondolkodásának egyes konkrét elemei visszavezethetők. A dolgozat alapvető kérdése: miért és hogyan követel Krisztus valósága új világlátást, új ontológiát?

Az evangélikus hitéletet a kezdet kezdetétől fogva végigkísérik az újra és újra megalapított, viszonylag kis létszámú, de méretükhöz képest újra és újra nagy hatást kifejtő szerkezeti közösségek – állapítja meg Csermely Péter *Az evangélikus szerkezeti közösségek – A tanítványi lét megélésének lehetséges formái az evangélikus egyházban* című munkájában. Írását a következő sorokkal fejezi be: „Urunk teremtő titkainak egyike, hogy elhív-e majd egy közösséget egy ilyen szerveződés létrehozására hazánkban.”

Blázy Árpád jelen tanulmányában Jusztinosz vértanúnak (†165) az eukharisztia-közösségről szóló nevezetes beszámolóját vizsgálja, amely Első apológiájában olvasható.

Eredetileg angol nyelven, a Police And Corrections Forum című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadásának szerkesztett változatában Erdélyi Csaba bemutatja, hogy milyen lehetőségekkel élhet egy börtönlelkész a mai Magyarországon a büntetés-végrehajtási módszerek formálása érdekében.

Az igehirdetési előkészítők *Szentháromság ünnepe utáni tizenkilencedik vasárnapról az egyházi esztendő utolsó előtti (reménység) vasárnapjáig* segítik az igehirdető készülését.

Örömteli olvasást kíván

a szerkesztő

## Októberi számunk szerzői

Blázy Árpád lelkész, egyháztörténész – Budapest  
Csermely Péter egyetemi tanár, biokémikus, hálózatkutató,  
lelkész – Budapest

Erdélyi Csaba börtönlelkész, doktorandusz – Budapest

Fabiny Tamás püspök, egyetemi tanár – Budapest

Füller Mihály lelkész – Tengelic

Horváth Orsolya egyetemi docens, filozófus, teológus  
– Budapest

Ifj. Detre János lelkész – Vác

Isó Dorottya lelkész – Veszprém

Joób Máté lelkész, egyetemi docens – Budapest

Koczor Tamás iskolalelkész, teológiai referens – Budapest

Riczinger József lelkész – Balatonfüred

Sánta József lelkész – Monor

Selmeccziné Füzéková Diana lelkész – Dunaegyháza

Lelkipásztor – Evangélikus teológiai szakfolyóirat

Megjelenik havonta

Főszerkesztő: Orosz Gábor Viktor

Rovatszerkesztő: Szakács Tamás

A szerkesztőbizottság tagjai

Csáky-Pallavicini Zsófia

Fabiny Tamás

Johann Gyula

Kodácsy-Simon Eszter

Kondor Péter

Korányi András

Kőszeghy Miklós

László Virgil

Pángyánszky Ágnes

Percze Sándor

Szabó B. András

Varga Gyöngyi

Szerkesztőség

1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.

Tel.: 469-1050, e-mail: gabor.orosz@lutheran.hu

Felelős szerkesztő: Petri Gábor

Olvasószerkesztő: Miklósné Székács Judit

Műszaki szerkesztő: Török Andrea

Grafika: Bódi Kati

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója

www.lutherkiado.hu

1085 Budapest, Üllői út 24. Tel./fax: 317-5478, e-mail: kiado@lutheran.hu

Felelős kiadó: Antal Bálint

Előfizetési díj egy évre: 14 400 Ft; fél évre: 7200 Ft. Egy szám ára: 1000 Ft.

Digitális előfizetés egy évre: 8100 Ft; fél évre: 4050 Ft. Egy példány ára: 700 Ft.

Külföldi előfizetések: szomszédos országokba (postaköltséggel együtt)

évi 18 300 Ft (68 €), egyéb külföldi országokba 21 100 Ft (78 €).

Nyomdai kivitelezés

Prime Rate Kft.

Felelős vezető: dr. Tomcsányi Péter

ISSN 0133-2821 (nyomtatott)

ISSN 2786-2585 (online)



2 133282 122103



# Kereszténység a börtönviszonyok között

*Pasztorációs lehetőségek a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben\**

■ ERDÉLYI CSABA

Hiszem és vallom, hogy az ember képes változni. Hiszem és vallom, hogy ezt a változást egyedül Isten tudja bennünk elvégezni.

Hiszem és vallom, hogy ebben a változásban nemcsak az egyénnek, hanem a környezetének is hangsúlyos szerepe van.

Hiszem és vallom, hogy a támogató környezet nélkül nem lehet reményről és szebb, jobb holnapról beszélni.

Előadásom célja annak bemutatása, hogy börtönlelkészként ma Magyarországon mit tudok tenni egy szebb holnapért – amelyet értelmezésemben Istennek a Krisztusban megjelent szeretete hat át – és a büntetés-végrehajtási módszerek formálásáért.

## Bevezetés

Az egyház jelenléte a büntetés-végrehajtásban gyakorlatilag egyidős a kereszténységgel. A keresztények a kezdetektől üldöztetések áldozatai voltak a Nagy Konstantin császár-féle fordulatig (Kr. u. 313). Az üldöztetések bő két és fél évszázada alatt nagyon sok keresztényt kínoztak meg, zártak börtönbe vagy végeztek ki a hitük miatt. A korabeli börtönviszonyok között a fogvatartottakat a hozzátartozóik látták el élelemmel, a keresztény közösségek sajátosságaként ezt gyakran maga a közösség tette meg. Így lehetett jelen már a kezdetektől a kereszténység a börtönviszonyok között.

A fentiek folytatásának tekinthető az a gondoskodás, amelyből később kifejezetten a vallási támogatás maradt

meg, ennek több változáson átesett, szervezett formájáról beszélünk ma Magyarországon börtönlelkészi szolgálatként.

A keresztény alapok miatt Magyarországon az államalapítás óta – több mint ezer éve – a börtönökben papok, szerzetesek, apácák képviselték az egyháza(ka)t, ennek általában szervezett formája 1878-ban kezdődött, amikor a mai értelemben is korszerűnek tekinthető magyar büntetés-végrehajtási szervezet létrejött.<sup>1</sup>

Az egyházak börtönökben végzett szolgálatának a második világháborút követő kommunista politikai átrendeződés vetett véget. Az ezt követő másfél évtizedben sem volt kevesebb egyházi személy a börtönökben, csak éppen a rácsok másik oldalára kerültek, alapvetően a világnézetük, hitük miatt. Vagyis szűk két évezred múltán ismét a hitük miatt üldözték, zárták börtönbe a keresztényeket, illetve a kereszténység képviselőit. Sok olyan példa ismert, amely egyértelműen megmutatja, hogy az ebben az időben börtönbe került papok, lelkészek fogvatartottként sem hagyták abba hivatásuk gyakorlását: imádkoztak, ígét hirdettek, tanítottak, sőt még a szentmise bemutatására, illetve az úrvacsora ünneplésére is megtalálták a lehetőséget fogságuk idején.

1989-ben a kommunista diktatúra bukása és a politikai rendszer megváltozása hozta el a fordulópontot, amikor a büntetés-végrehajtási szervezetben felismerték a szervezett formájú vallásgyakorlás szükségességét. Az első időkben jellemzően különböző ünnepek kapcsán kérték az egyházak szolgálatát, később kialakult ebben egyfajta rendszeres-

<sup>1</sup> Az 1878. évi V. tv., az első magyar büntető törvénykönyv – amelyet kodifikátora, Csemegi Károly után Csemegi-kódexként tartunk számon – rögzítette először a szabadságvesztés-büntetést és annak végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket. Ezt megelőzően már az 1869. február 20-án kelt IM-rendelet 95–127. paragrafusai részletesen szabályozták a börtönlelkészek feladatait, valamint ezt kiegészíti az 1874. február 18-án kelt IM-rendelet 207. paragrafusa.

\* A dél-koreai Puszanban megrendezett *Police And Corrections Forum* című nemzetközi tudományos konferencián 2022. július 6-án elhangzott angol nyelvű előadás szerkesztett változata.

ség. A legtöbb esetben a papok és lelkészek nem mondtak nemet a hívásra, ez az egyházi küldetéstudat következménye. Ebben az időben alakultak különböző börtönlátogató csoportok és alakultak meg a ma is (nagyreszt ökumenikus módon) működő börtönmissziós szervezetek (BÖKÖNYI 2001, 75–76. o.).

## Az egyházak missziói motivációja

A kereszténység missziói küldetése jézusi parancs (Mt 28,18–20; Mk 16,15). Ezt minden keresztény egyházi közösség a sajátjának tekinti, viszont ennek megvalósulása változó az egyes kegyességi irányzatok szerint. A történelmi egyházak – háttérükből adódóan – tradicionálisabb vonalvezetéssel kezelik ezt, viszont e közösségeken belül is megtalálható az a missziói hév, amely a nem történelminek tekintett közösségekben olykor sokkal erősebben exponálódik.

Szükséges e helyen egy rövid biblikus teológiai megközelítést is alkalmazni a kérdés teljesebb megértése érdekében, ugyanis a Biblia számos utalást tesz a fogságban, illetve börtönben lévőkre, és azok, akik a börtönmisszió elkötelezettjei, szívesen hivatkoznak ezekre a passzusokra.

Amikor a Biblia ószövetségi részében fogságban létről, illetve fogságban lévőkrol olvasunk, ezek szinte kivétel nélkül olyan eseményekre utalnak, amikor a választott nép a szomszédaival vagy az aktuális nagyhatalmakkal folytatott harcokban alulmaradt. Ennek következtében az ellenoldal hadifoglyokat ejtett és/vagy a lakosságot rabszolgaságba döntötte. Az ószövetségi összefüggésben ezek az emberek a nemzeti identitásuk (amelynek elválaszthatatlan része volt a hitük) miatt kerültek fogságba, tehát nekik a hitük miatt elszenvedett fogságból való szabadulást hirdeti a Szentírás.

Az Újszövetségben szintén többször találkozunk e témával háromféle kontextusban: amikor Jézusról mint Szabadítóról van szó; amikor (a korábban már említett) hitük miatt bebörtönözöttekre (az első keresztényekre) utal a szöveg; valamint amikor egyfajta szellemi rabságról van szó, amelyből a hit jelenti a kiutat.

Amikor az egyházi misszió börtönökre irányuló figyelmével találkozunk, a fentiek különböző, sajátos keverékei kapcsolódnak a missziói parancshoz. Az ószövetségi gondolat sajátossága semmiképpen nem egyeztethető össze a börtönmisszióval, ahogyan az újszövetségek közül a hitük miatt szenvedőkre vonatkozó sem – bár épp ez utóbbi az, amellyel missziós motivációként a legtöbbször találkozunk.

Ezzel szemben a realitás az, hogy azok a fogvatartottak, akik felé irányul ez a missziós felfogás, nem történelmi hányattatásuk és nem hitbéli meggyőződésük miatt kerültek kényszerintézkedés alá, hanem valamilyen bűncselekmény elkövetése miatt.

A fentiek alapján tehát az egyház célja a börtönökben nem lehet a misszió, illetve nem hangsúlyosabban, mint

bármilyen más élethelyzetben. Sokkal inkább cél a vallásgyakorlásra keresztüli támogatás a társadalmilag is helyes út megtalálásában, az azon való megmaradásban.

## A keretek

A magyarországi rendszerváltást követő első évtizedben szervezetlen működésről és – a fentiekben láthatóan – változatos tartalomról beszélhetünk. E helyzet valamilyen megoldására való törekvés állami oldalról érkezett az ezredfordulón, amikor az Igazságügyi Minisztérium a történelmi egyházakat szólította meg a szervezett formában végzett börtönlelkészi szolgálat közös kidolgozására.<sup>2</sup> Ennek mai formája 2000-ben indult el, azóta van minden börtönben börtönlelkész, aki az egyház küldötte, de az állam alkalmazottja.

Itt fontos hangsúlyozni, hogy a történelmi előzményektől és sok mai ország gyakorlatától eltérően Magyarországon a rendőrség és a büntetés-végrehajtási szervezet határozottan elkülönül egymástól. Korábban még a minisztériumi fennhatóság is más területekhez tartozott: a büntetés-végrehajtás irányításáért korábban az igazságügy-miniszter felelt, ma már mindkét szervezetet a belügyminiszter felügyeli. A büntetés-végrehajtásban dolgozók jogi státusza hasonló a rendőrökéhez, fegyvert is viselnek, amelyet szükség szerint alkalmaznak is, átjárhatóság is van a két szervezet között. A börtönlelkészeknek más jellegű a jogi státusza,<sup>3</sup> leginkább tisztviselői munkakörre emlékeztet: nem viselnek egyenruhát, és fegyverviselési kötelezettségük sincs.

A börtönlelkész kettős kötelékben látja el a feladatait: az állami keretezés adja az egyházi küldetés megvalósulásának lehetőségeit. Az állam szándéka egyértelmű: a vonatkozó jogi szabályozók szerint a szabad vallásgyakorlás biztosításának a megvalósítása. E rendszerben egyik érintett sem kerülhet hátrányba. Ugyanakkor a jogszabályi keretek – helyesen – nem pontosítják a vallászabadság és a vallásgyakorlás értelmezését, a börtönlelkészi szolgálatról szóló miniszteri rendelet is csupán „vallási szertartásról” és „egyéb vallási foglalkozásról” beszél. A történelmi háttér miatt ugyan kiemelkednek a zsidó-keresztény hagyományok (az egyeztetésbe kezdetektől bevont egyházi közösségeken keresztül is), ugyanakkor nem korlátozódnak más vallások gyakorlatai sem, amíg azok nem állnak szemben a jogszabályokban rögzített társadalmi normákkal.

A valláshoz kapcsolódó feladatokon túl a börtönlelkész

<sup>2</sup> 13/2000. (VII. 14.) IM-rendelet, majd az ezt felváltó 8/2017. (VI. 13.) IM-rendelet.

<sup>3</sup> A 2015. évi XLII. tv. a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról, ezen belül a törvény XXVIII/A. fejezete (A rendvédelmi igazgatási alkalmazottak jogviszonyáról) rendelkezik azokról a jogszabályi keretekről, amelyek a börtönlelkészekre is vonatkoznak.

részt vesz a fogvatartási kockázatok csökkentésében és az úgynevezett reintegrációs célok megvalósításában (KOVÁCS 2021, 10. o.).

Itt fontos pontosítani a reintegráció kifejezés tartalmát. A magyar jogrend<sup>4</sup> a szabadságvesztésre mint büntetésre a legsúlyosabb, végső megoldásként tekint. Amennyiben mégis szükséges az alkalmazása, ennek megfelelően kell hatnia az elítélre és a társadalomra is: a bűncselekményt elkövetni szándékozó szempontjából elrettentőnek kell lennie, a bűncselekmény elkövetését követően megérdemeltnek kell hatnia, a társadalomnak pedig elégtételt kell éreznie.

Bár Magyarországon érvényben van a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés fogalma, kevés kivételtől eltekintve minden elítélt és egyéb jogcímen fogvatartott egyszer szabadulni fog a rácsok mögül. Ezért központi kérdés, hogy mit tud tenni a büntetés-végrehajtási szervezet azért, hogy a szabadulást követően az elítélt a társadalomba megfelelően illeszkedve tudja a továbbiakban folytatni az életét.

Erre válaszként fogalmazódott meg a reintegráció gyakorlata, amely számos képzéssel, ismeretek és kompetenciák elsajátításával, gyakorlati tanácsadással és pártfogói kísérettel támogatja a szabadulókat. Ebben a rendszerben a legfontosabb a fogvatartott együttműködési szándéka. Ha ez az együttműködés nincs meg, nem hatékony a program. Ha legalább szándékszínten megvan, minden működhet.

Itt érkezünk meg a börtönlelkészi szolgálat kapcsolódásához: ha valaki aktív vallásgyakorló, annak nagy valószínűséggel van vagy lesz együttműködési szándéka. Ezért a lelkiismereti és vallásszabadság biztosításán túl, a reintegrációs célok megvalósulása érdekében is támogatja a büntetés-végrehajtás és az állam a börtönlelkészi szolgálatot. Az egyházak számára pedig megnyílik a kapu missziói küldetésük megvalósítására.

A fentiek alapján a börtönlelkészi szolgálat keretében alkalmazott lelkészek római és görögkatolikus papok és diakónusok, református lelképásztorok, evangélikus lelkészek és izraelita rabbik.

## A börtönlelkész feladatai

Az érintett egyházak egyikének sincs általánosan elfogadott és részletesen kidolgozott koncepciója a börtönpasztorációra vonatkozóan, ezért minden esetben egyfajta teológiai megközelítésről beszélhetünk, amelyre kisebb részben az egyházi belső szabályozókból, nagyobb részben az egyházak általános teológiai gondolkodásából következtethetünk. Ugyanakkor a gyakorlat nem független az adott bün-

tes-végrehajtási intézet sajátosságaitól, valamint a börtönlelkész személyes hitétől és kompetenciáitól sem.

A római katolikus teológiai gondolkodás központi eseménye a szentmise és a hozzá kapcsolódó gyakorlatok (HAJDÚ 2006, 34–35. o.). Gyakorlatilag minden egyházi tevékenység e köré épül: ezt készíti elő, vagy ennek a következménye. Így a börtönpasztoráció szempontjából is a legfontosabb a szentmise megélése, aminek elengedhetetlen része a gyónás, előfeltétele pedig a keresztség és az elsőáldozás. Utóbbiakhoz pedig a tanítás különböző formái kapcsolódnak, valamint elengedhetetlenek az imádkozás különböző gyakorlatai. A fogvatartási viszonyok között tehát elsődleges, hogy a katolikus egyháztagok (vagy akik az-za szeretnének válni) ezekben támogatást kapjanak.

A református teológiai gondolkodás az igehirdetést helyezi középpontba, ezért a legintenzívebb tevékenysége a szentírási üzenet minél intenzívebb megismertetése (L. MOLNÁR 2001, 83–84. o.). Mivel ezen üzenet középpontja a megváltás és a Megváltóba vetett hit, a református gyakorlat esetében olykor nehezen fedezhető fel a börtönmissziós tevékenységtől elválasztó határvonal.

Az evangélikus teológiai gondolkodásban egyenrangú szerepet tölt be a szentírási üzenethez és a szentségekhez való viszony. A börtönlelkészi szolgálat keretében csak nagyon ritkán adódik lehetőség a szentségekkel való élésre, így a hangsúly az előbbire kerül. Az evangélikus gyakorlat a legkevésbé felekezetspecifikus: nem cél az evangélikus gyakorlat szerinti vallásgyakorlásra buzdítás, sokkal inkább a szentírási üzenet személyre szóló aktualitásának kibontása, amely egyrészt segít a hit és az elköteleződés megszületésében, ugyanakkor ennek konzekvenciája összhangban van mind a fogvatartás biztonságának támogatásával, mind pedig a reintegrációs célok megvalósulásával (VÁRI 2018, 101. o.).

Az izraelita teológiai gondolkodás egyértelműen nem missziós célzatú, hanem a hitsorsosok támogatása az adott élethelyzetben. Ez a támogatás az identitás erősítésén keresztül realizálódik, amely a hagyományokkal, ünnepekkel, hétköznapi gyakorlatokkal kapcsolatos tanításban és egyes intézetekben a kóser étkezés biztosításában nyilvánul meg (ÓNODI-MOLNÁR 2021, 27. o.). (Külön említésre méltó, hogy a kóser ételmezésre jogosult fogvatartottak csak az erre a célra kijelölt intézetekben helyezhetők el.)

A fentiekből egyértelmű, hogy általános gyakorlatokról csak csoportdinamikai szempontból beszélhetünk, és bár ez is fontos, most következzenek egy felsorolás a teljesség igénye nélkül arról, hogy milyen gyakorlatokat alkalmaznak a magyar börtönlelkészek.

A szentmise vagy istentisztelet a legnagyobb csoportokat megszólító, de egyúttal a személyes elköteleződést a legkevésbé igénylő program. A börtönökben a fogvatartottak élete részleteiben szabályozott: nagyon sok dolgot nem tehetnek meg, másokat pedig akkor is meg kell tenniük, ha

<sup>4</sup> A részletes szabályozást lásd: 2013. évi CCXL. tv. a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról.

nem akarják. Kivétel az istentisztelet: akkor jelentkezik, amikor akar, elmegy, ha akar, nem megy, ha nem akar. Az elköteleződésének mértékére – és a reintegrációnál említett együttműködési szándékára – a részvételi hajlandóságából a legtöbb esetben lehet következtetni.

Kiscsoportos biblia- és imakörök – itt már sokkal nagyobb az elköteleződés mértéke, ugyanis itt nem csupán a „nézőtérén” lévő közönség van jelen, hanem az Isten ígéjére figyelő, imádkozó közösség.

Az előbbi csoportból kerülnek ki azok a – mondjuk így – „kiváltságosok”, akik családi istentiszteleteken vehetnek részt, amikor családtagjaikkal együtt ünnepelhetnek.

A különféle zenés programokon szintén nélkülözhetetlen a számonkérhető elköteleződés, viszont lehetőséget nyit az Isten keresők vagy a hitükben bizonytalanok felé. Kilenc éve egy állami ünnep börtönfalak közötti megünnepléséhez szükség volt egy kórusra. Mivel korábban rólam kiderült, hogy több zenei affinitásom van, mint az egyenruhát viselő kollégáimnak, én kaptam feladatként a kórus megszervezését. Ez a kórus azóta is működik. A fogvatartottak között kiváltságnak számít a kórus tagjává válni, hiszen...

...és ezzel megérkezünk a programok másik kategóriájához. Ugyanis ez olyan vallásgyakorlástól független, mégis keresztény missziós töltetű programokon való részvétel lehetősége, amely a börtön elhagyásával is járhat: akár másik börtönbe vitt „műsorral”, akár a külvilág felé közvetített üzenettel. Utóbbi esetében fontosnak tartom a külvilág, a majdani befogadó közösségek felé kommunikálni: a börtönben lévő emberek éppen olyanok, mint bárki más, akinek – ha úgy tetszik – szerencsésebben alakult az élete, amikor a háttérből és a kevésbé hibás döntéseiből adódóan nem került bíróság elé és rácsok mögé.

Egy aktuális kezdeményezés a börtönszínház, amelynek keretében tíz büntetés-végrehajtási intézetben a fogvatartottak a Tízparancsolatot dolgozzák fel: ők maguk írnak színdarabot, zenét, készítik az irodalmi és képzőművészeti alkotásokat. A tíz börtönben kidolgozott részletekből a tervek szerint egy fogvatartottak szereplésével bemutatott színházi előadás lesz a Tízparancsolatról. Természetesen ebben is nagyon nagy szerepük van a börtönlelkészeknek.

A látványos programok azonban csak kis részét jelentik a feladatoknak, azok legnagyobb részét ugyanis – szám szerint és időben – az egyéni beszélgetések, valamint általában a szervezés teszi ki.

Az egyéni beszélgetésekkel kapcsolatban hadd álljon itt két személyes, de a valóságot hűen ábrázoló élményem.

Renátó nagyon kemény bűnöző, amikor megismertem, még nem volt negyvenéves, de ebből tizenhatet már a rácsok mögött töltött. Mindenki félt tőle. A velem való beszélgetései viszont sokszor csak annyiból álltak, hogy sírt...

László háromdiplomás közgazdász, egyetemi tanár volt. A gazdasági bűncselekménye az elmúlt évszázad egyik legnagyobb csalásának számított Magyarországon. A módszer

rért akár Nobel-díjat is kaphatott volna, ha nem arra használta volna, amire. Szabadulását követően kaptam tőle egy üzenetet: „Lelkész úr, köszönöm, hogy ember volt az embertelenségben.”

A szervezetek: ez nagyon sok háttérmunkát jelent, kevés látványos, de nagyon fontos eredménnyel. Csak néhány ezek közül: a büntetés-végrehajtási szervezet, vagyis egy állami, szekuláris szervezet természetesnek veszi az egyházi ünnepek megünneplését, két-három évtized alatt a mindennapok részévé vált a vallásgyakorlás lehetőségének biztosítása kisebb és nagyobb csoportok számára a börtön falain belül és kívül, kóser ételmezést tudunk biztosítani az izraelita fogvatartottaknak, sertéshúsmenteset az iszlám követőinek. Egyházi vezetők gyakori vendégei a büntetés-végrehajtási vezetőknek, büntetés-végrehajtási vezetők részvétele természetes például egy püspökszentelésen vagy a Statio Orbis szentmisén. Létrejötték a börtönökön belül vallási alapokon szerveződő fogvatartotti csoportok, akikre vallási meggyőződésük szerinti speciális szabályok vonatkoznak.<sup>5</sup> A fogvatartottaknak lehetőségük van részt venni a börtönkursillo alkalmain,<sup>6</sup> minden fogvatartott Bibliát kaphat.

## Paradigmaváltás

Magyarországon a börtönmisszió és a börtönlelkészi szolgálat a korábban ismertetett előzmények miatt a legutóbbi évekig kifejezetten a fogvatartottakra koncentrált. Tízéves szolgálatom tapasztalatai megerősítették bennem, hogy legalább akkora missziói feladat a börtönökben dolgozók felé fordulni, őket keresztény testvéreinknek és munkatársainknak tudni, mint amennyire eddig fontos volt a börtönben lévők segítése. Ezért határozott szándékom a börtönlelkészi szolgálat kiszélesítése.

A felvetéseimre – amelyben számos nemzetközi jó példát is igyekszünk felhasználni – egyelőre elsősorban katolikus válaszok érkeztek: egyrészt több tudományos dolgozat született a rendvédelmi társszerveknél végzett, ilyen irányú kutatásokról,<sup>7</sup> másrészt fontos párhuzam a tábori lelkesítő szolgálat, amelynek római katolikus vezetője felügyeli és támogatja a börtönlelkészi szolgálat katolikus tagjait.

<sup>5</sup> Az egyik ilyen kezdeményezés az APAC, amelynek működését részletesen bemutatja DRAXLER 2013.

<sup>6</sup> Az első börtönkursillóról részletesen beszámol HAJDÚ 2015.

<sup>7</sup> A lelkesítő szolgálatnak a rendőrség keretein belüli megvalósulásának lehetőségeiről szól SZABÓ Csaba doktori értekezése (2014), valamint (részben Ujházi Lóránddal együtt végzett) kutatásai, amelyekről számos tudományos dolgozatot publikált (elsősorban a *Belügyi Szemlében*).

## Összegzés

A fenti gondolatsorban igyekeztem dinamikus pillanatképet nyújtani, amelyben a történelmi, teológiai és jogi háttér vázlatos összefoglalását követően a jelen gyakorlatok szintén vázlatos bemutatására törekedtem egy olyan konferencia résztvevői számára, akik a világ számos tájáról, mindannyian Európán kívülről érkeztek, így gyakorlatilag semmit nem tudtak a hazai viszonyokról. Nagyon sok részlet kellően mély kibontására ezért nem lehetett lehetőségem, az előadás elhangzása utáni kérdések azonban arra engednek következtetni, hogy a konferencián való részvételem és megszólalásom támogató volt a konferencia céljainak a vonatkozásában.

## Felhasznált irodalom

- BÖKÖNYI ISTVÁN 2001. A magyar börtönlelkészség története, vizs-  
szaállításának előkészítése, működésének tapasztalatai. *Börtönügyi Szemle*, 20. évf. 4. sz. 73–80. o.
- DRAXLER FERENC 2013. APAC-körlet a Váci Fegyház és Börtönben. *Börtönügyi Szemle*, 32. évf. 4. sz. 55–70. o.
- HAJDÚ MIKLÓS 2006. A börtönpasztoráció lehetőségei a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle*, 25. évf. 1. sz. 33–36. o.
- HAJDÚ MIKLÓS 2015. Az első börtönkursillo története. *Börtönügyi Szemle*, 34. évf. 2. sz. 65–68. o.
- KOVÁCS MIHÁLY 2021. A börtönlelkészek szerepe a Fogvatartási Ügyek Szolgálatának tevékenységében. 40. évf. *Börtönügyi Szemle*, 2. sz. 9–18. o.
- L. MOLNÁR ISTVÁN: A lélek hangja. *Börtönügyi Szemle*, 20. évf. 4. sz. 81–86. o.
- ÓNODI-MOLNÁR DÓRA 2021. Börtönlelkészi szolgálat: rabbi a rácsok túloldalán. *Egység Magazin*, 31. évf. 3. sz. 26–27. o.
- SZABÓ CSABA 2014. A katolikus rendőrségi lelkipásztori lehetséges modell válaszai a rendőrök erkölcsi és pszichikai problémáira. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest.
- TIHANYI MIKLÓS 2017. A börtönmisszió helye, szerepe a büntetés-végrehajtásban. *Magyar Rendészet*, XVII. évf. 5. sz. 183–199. o.
- TIHANYI MIKLÓS 2018. A Börtönlelkészi Szolgálat működése. *Iustum Aequum Salutare*, 14. évf. 3. sz. 217–232. o.
- TIHANYI MIKLÓS 2021. A Börtönlelkészi Szolgálat jellemzői és eredményei. *Börtönügyi Szemle*, 40. évf. 2. sz. 37–53. o.
- UJHÁZI LÓRÁND – SZABÓ CSABA 2017. A rendőrök lelkipásztori ellátásának kánonjogi lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 65. évf. 3. sz. 34–53. o.
- VÁRI KRISZTINA ÁGNES 2018. Az intézeti vallásgyakorlás szerepe a reintegrációs folyamatokban. *Börtönügyi Szemle*, 37. évf. 3. sz. 93–103. o.

## KRISZTUSBAN MINDNYÁJAN ÉLETRE KELNEK ◀

# Búcsú Detre János nyugalmazott evangélikus esperestől

1939–2022

■ IFJ. DETRE JÁNOS

Detre János 1939. július 14-én született a mendei parókián. Édesapja Detre László evangélikus lelkész-esperes, édesanyja Fazekas Elvira; apai és anyai nagyapja is evangélikus kántortanító volt. 1941 februárjában ikertestvérei születtek.

Az öttagú családnak a második világháború idején átmenetileg el kellett hagynia mendei otthonát. Édesapját katonai szolgálatra hívták be, tábori lelkészként kórházvonaton szolgált; édesanyja a három kislíával szüleinél, Szentantalfán vészelte át a front elvonulását. Hazaérkezve kifosztva, romos állapotban találták otthonukat: a konyhában lovakat tartottak, mindent elborított a szenny és a szemét. Nehezen ment az újrakezdés. Nagy szegénységben éltek. Papgyerekként mélyen lelkébe égett a mendei gyülekezet tagjainak önzetlen és őszinte szeretete. A nyarakat nagyszüleinél, Szentantalfán töltötte. Egészen különleges kapcsolata volt anyai nagyapjával.

Az elemi iskolát Mendén végezte, az evangélikus isko-

lában tanulva személyes emlékei voltak az egyházi oktatásról és nevelésről. Időközben az iskolát elvették az egyháztól, így alapfokú tanulmányait már az állami iskolában fejezte be. Középiskolába Nagykátára járt, a Damjanich János Általános Állami Gimnáziumban érettségizett 1957-ben. Az államosítás következtében megszűnt kántortanítói állás miatt már tízévesen a mendei gyülekezet kántori szolgálatába állt, vasárnaponként rendszeresen orgonált.

Továbbtanulási kérelmét a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karára adta be. A felvételin kiváló eredménnyel teljesített, de klerikus családi háttere miatt osztályidegenként műszaki pályára alkalmatlannak ítélték. Felvételi kérelmét átirányították a Pécsi Orvostudományi Egyetemre, végül ezen áttétellel a budapesti Evangélikus Teológiai Akadémiára kerül, ahol 1957–1962 között végezte tanulmányait. 1962. július 8-án Mendén ordinálta Káldy Zoltán püspök.

## TARTALOM Mécses a te igéd

KOCZOR TAMÁS: *Vastaps nélkül* 361

### Tanulmányok

HORVÁTH ORSOLYA: *Hármas valóság szerkezet Luthernél. A lelkészek szolgálatba állítása (1523) című irat alapján* 362

CSERMELY PÉTER: *Az evangélikus szerzetesi közösségek. A tanítványi lét megélésének lehetséges formái az evangélikus egyházban* 368

BLÁZY ÁRPÁD: *Újra az Eucharisztia kezdeteiről – különös tekintettel Jusztinoszra. I. rész* 373

### Figyelő

#### Előadás

ERDÉLYI CSABA: *Kereszténység a börtönviszonyok között. Pasztorációs lehetőségek a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben* 378

#### Krisztusban mindnyájan életre kelnek

IFJ. DETRE JÁNOS: *Búcsú Detre János nyugalmazott evangélikus esperestől (1939–2022)* 382

FABINY TAMÁS: *Enyém vagy! Igehirdetés Detre János nyugalmazott evangélikus esperes temetésén (Ézs 43,1)* 384

### Az igehirdető műhelye

SÁNTA JÓZSEF: *Szentháromság ünnepe után 19. vasárnap (ApCsel 20,32–35)* 386

RICZINGER JÓZSEF: *Szentháromság ünnepe után 20. vasárnap (2Thessz 2,13–17)* 388

JOÓB MÁTÉ: *Szentháromság ünnepe után 20. (biblia-) vasárnap (ApCsel 7,22–28)* 391

SELMECZINÉ FÜZÉKOVÁ DIANA: *Reformáció ünnepe (Ézs 33,20–22)* 393

ISÓ DOROTTYA: *Az egyházi esztendő utolsó előtti vasárnapját megelőző (ítélet-) vasárnap (Lk 12,54–59)* 396

FÜLLER MIHÁLY: *Az egyházi esztendő utolsó előtti (reménység) vasárnapja (Jn 5,26–30)* 398